

วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 (ปัญหาความคลาดเคลื่อนในการวินิจฉัย
เจตนาฆ่า)

ชื่อผู้แต่ง: ดิศรณ์ ลิขิตวิทย์วูฒิ

การอ้างอิงที่แนะนำ: ดิศรณ์ ลิขิตวิทย์วูฒิ, “พิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 (ปัญหา
ความคลาดเคลื่อนในการวินิจฉัยเจตนาฆ่า),” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปี
ที่ 49, ฉบับที่ 3, 655 (2563)

ผู้สนับสนุนหลัก

**SATYAPON
& PARTNERS**
THAILAND Intellectual Property Law Firm

Tax and Legal Counsellors

Seri Manop & Doyle

SAIJO DENKI

ผู้ให้บริการด้านกฎหมายและทรัพย์สินทางปัญญา

ผู้สนับสนุนร่วม

CSBC
LAW OFFICES
www.csbc.law

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทร. 02 613 2169 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

ฎีกาวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 (ปัญหาความคลาดเคลื่อนในการวินิจฉัยเจตนาฆ่า) Supreme Court Decision No.724/2563 (The Problem of Deviation in Considering Killing Intention)

ดิศรณ์ ลิขิตวิทยาอุฒิ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Disorn Likhitwitayawuid

Lecturer, Faculty of Law, Thammasat University

1. ข้อความเบื้องต้น

เมื่อข้อเท็จจริงในคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของจำเลยได้เป็นที่ยุติแล้วจากการสืบพยานของคู่ความ ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีก็จะได้มีการปรับบทกฎหมายวินิจฉัยเข้ากับข้อเท็จจริง ว่าการกระทำของจำเลยนั้นต้องด้วยบทบัญญัติของกฎหมายอาญาสารบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่ โดยพิจารณาตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาไปเป็นลำดับผ่านคำอธิบายที่สะท้อนอยู่ในบทบัญญัติหลักความรับผิดทางอาญาของบุคคล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ซึ่งถ้าหากได้มีการวินิจฉัยเป็นตามหลักการดังกล่าวอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ไม่ว่าผลทางกฎหมายในท้ายที่สุดจะเป็นคุณหรือโทษแก่คู่ความฝ่ายใด คำพิพากษานั้นย่อมชอบด้วยเหตุผลและได้รับการยอมรับจากสังคม เนื่องจากการวินิจฉัยโดยมีกระบวนการการให้เหตุผลวิเคราะห์เชิงตรรกะที่สอดคล้องกับหลักกฎหมาย ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากการวินิจฉัยนั้นได้ดำเนินไปอย่าง

คลาดเคลื่อนโดยละเอียดถึงความสำคัญของกระบวนการให้เหตุผลตามหลักกฎหมายแล้ว คำพิพากษานั้นก็อาจถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อวิพากษ์ถึงถูกต้องความชอบธรรมได้อยู่เสมอ

ทั้งนี้ ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นในการวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลในส่วนขององค์ประกอบภายในของผู้กระทำ (mental elements) นั้น ก็เป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายอาญาประการหนึ่งที่ปรากฏออกมาผ่านคำพิพากษาฎีกาไทยอยู่หลายครั้งหลายครา โดยสาเหตุประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดกรณีเช่นนี้ คือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนถึงความหมายที่แท้จริงของ “เจตนา (intent)” ในทางอาญา ซึ่งก่อให้เกิดผลในทางกฎหมายต่อตัวจำเลยในคดีอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีประเด็นปัญหาข้อกฎหมายว่าจำเลยได้มีการกระทำให้ผู้อื่นตายโดยเจตนาหรือโดยประมาทด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงหยิบยกคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 ซึ่งมีประเด็นปัญหาดังกล่าวมาใช้เป็นกรณีศึกษา โดยจะได้นำเสนอข้อเท็จจริงในคดีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาดังกล่าวผ่านคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับย่อ แล้วจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์คำพิพากษาโดยการอธิบายหลักกฎหมายเกี่ยวกับความหมายของเจตนาในทางอาญา หลักการวินิจฉัยองค์ประกอบภายใน และอภิปรายตามความเห็นของผู้เขียน

2. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563

คำพิพากษาศาลฎีกาที่นำมาแสดงในส่วนนี้ เป็นคำพิพากษฉบับย่อโดยกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา¹ โดยความในคำพิพากษามีดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563

พนักงานอัยการจังหวัดชัยบาดาล
นาย ว.

โจทก์
จำเลย

อาญา ฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา (มาตรา 59, 288)

จำเลยเป็นผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน นอกจากอาวุธปืนยาวลูกซองเดี่ยวขนาด 12 ที่ใช้ยิงผู้ตาย ซึ่งเป็นอาวุธปืนที่ทางราชการมอบให้ไว้ใช้ตรวจรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านแล้ว จำเลยยังมีอาวุธปืนยาวลูกซองเดี่ยว (NTS) แบบสไลด์ แอ็คชั่น (SLIDE ACTION) บรรจุ 4 นัด ขนาด 12 ที่ใช้ยิงขึ้นฟ้าในวันเกิดเหตุอีก 1 กระบอก จำเลยย่อมมีความชำนาญในการใช้อาวุธปืนและทราบดีอยู่แล้วว่าอาวุธปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรงสามารถทำอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ง่าย แต่จำเลยยังใช้อาวุธปืนยาวลูกซองเดี่ยวขนาด 12 ของกลางที่มีกระสุนบรรจุอยู่ในการข่มขู่ผู้ตาย ในขณะที่ผู้ตายนั่งอยู่บนแคร่ จำเลยเดินถืออาวุธปืนเข้าไปหาผู้ตายเพื่อข่มขู่โดยปากกระบอกปืนชี้ไปหาผู้ตายในระยะใกล้จนผู้ตายสามารถจับปากกระบอกปืนได้ จำเลยย่อมเล็งเห็นได้ว่าอาวุธปืนของกลางอาจลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ชีวิตได้ แต่จำเลยยังคงกระทำการดังกล่าว เมื่อเกิดการยิงกันจนปืนลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย จึงเป็นการกระทำโดยเจตนาฆ่าผู้ตาย หากใช่เป็นการกระทำโดยประมาทไม่

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 สามารถสืบค้นได้ จากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้อง และคำวินิจฉัยศาลฎีกา <https://deka.supremecourt.or.th/search>.

3. บทวิเคราะห์คำพิพากษา

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า คดีดังกล่าวนี้มีประเด็นที่จะต้องทำการวินิจฉัยว่า จำเลยได้กระทำให้ผู้อื่นตายโดยเจตนาหรือโดยประมาท ซึ่งเป็นกรณีปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในของนาย ว. ผู้เป็นจำเลยในคดี ทั้งนี้เพื่อให้มีวัตถุประสงค์ทางความคิดสำหรับการอภิปราย ก่อนที่จะได้ทำการวิพากษ์วิจารณ์คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ผู้เขียนจึงจะได้อธิบายหลักกฎหมายเกี่ยวกับองค์ประกอบภายในของผู้กระทำความผิดก่อน แล้วจึงจะได้ทำการวิเคราะห์ตามความเห็นทางกฎหมายของผู้เขียนต่อไป

3.1 องค์ประกอบภายในของผู้กระทำ

การที่จะทราบว่าการกระทำความผิดดังกล่าวของบุคคลเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาผ่านหลักเกณฑ์การวินิจฉัยความรับผิดในทางอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรก² ซึ่งอธิบายได้ว่าโดยหลักแล้วบุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้มี “การกระทำ” ตามความหมายของกฎหมายโดยการเคลื่อนไหวร่างกายหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายภายใต้อำนาจจิตใจบังคับ (willed movement)³ ที่แสดงออกมามีลักษณะต้องด้วยบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดโดยเจตนา⁴ ด้วยเหตุนี้โดยปกติการกระทำความผิดอาญาในแต่ละมาตราของกฎหมายอาญาสารบัญญัติไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติอื่น ๆ จึงต้องเป็นการกระทำโดยมีองค์ประกอบภายใน คือ “เจตนา”⁵ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่บุคคลก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่มีเจตนา นั้น กฎหมายก็ได้มีการกำหนดความรับผิดในทางอาญาไว้ในฐานะข้อยกเว้นสำหรับความผิดบางลักษณะเท่านั้น ซึ่งมีสองกรณี คือ กรณีที่ผู้กระทำมีองค์ประกอบภายในคือ “ประมาท” ในกรณีที่กฎหมายระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าการกระทำโดยประมาทก็เป็นความผิด⁶ และกรณีที่ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องมีองค์ประกอบภายในใด ๆ เลย หากกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนาและไม่ประมาท⁷

เมื่อหลักการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรก บัญญัติให้การกระทำโดยเจตนาเป็น “หลัก” และการกระทำโดยประมาทเป็น “ข้อยกเว้น” เช่นนี้แล้ว การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาจึงจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้นคือต้องวินิจฉัยตั้งต้นด้วย

² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรก บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำความผิดโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำความผิดโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำความผิดโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา.

³ ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ, กฎหมายอาญา: หลักและปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2547), น.47.

⁴ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 21 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), น.72.

⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง, 2562), น.191.

⁶ หยุต แสงอุทัย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.65.

⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น.192.

เจตนาเสมอ เมื่อวินิจฉัยได้ความว่าผู้กระทำไม่ได้มีเจตนา ทั้งเจตนาประสงค์ต่อผลและเจตนาย่อมเล็งเห็นผลแล้ว จึงค่อยไปพิจารณาว่าผู้กระทำได้กระทำไปโดยประมาทหรือไม่⁸ กล่าว คือ การที่จะพิจารณาว่าการกระทำเป็นการกระทำโดยประมาทหรือไม่นั้น จะพิจารณาต่อเมื่อปรากฏว่าการกระทำของผู้กระทำไม่ใช้การกระทำโดยเจตนา⁹ การกระทำโดยประมาทจะมีได้ก็ต่อเมื่อปรากฏว่าผู้กระทำไม่มีเจตนา หากผู้กระทำมีเจตนาแล้ว ก็ไม่ต้องพิจารณาในเรื่องประมาทสำหรับผลแห่งการกระทำนั้นอีก¹⁰

3.1.1 ความหมายของการกระทำโดยเจตนา

การพิจารณาความหมายของเจตนา จะต้องพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสองและวรรคสามประกอบกัน เพราะถ้าฟังความในมาตรา 59 วรรคสอง ไม่สามารถให้ความหมายของเจตนาในทางอาญาได้ทั้งหมด¹¹ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วสามารถแยกองค์ประกอบได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ “ส่วนรู้ (knowledge)” และ “ส่วนต้องการ (desire)”¹² โดยอธิบายได้ดังนี้

ในส่วนข้อพิจารณา “ส่วนรู้” นั้น คือการที่ผู้กระทำได้มีการรับรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของฐานความผิดที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้¹³ หากผู้กระทำไม่รู้จักถือว่าไม่มีเจตนา¹⁴ ดังนั้น การที่บุคคลจะมีความรับผิดชอบในทางอาญารฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 นั้น จะต้องมีการกระทำให้ผู้อื่นตาย โดยผู้กระทำต้องทราบข้อเท็จจริงว่าสิ่งที่ตนกระทำลงไปนั้นเป็นการฆ่า¹⁵ และผู้ที่ตนฆ่าเป็นมนุษย์¹⁶ ในทางกลับกันหากผู้กระทำไม่รู้ว่าการกระทำของตนเป็นการ “ฆ่า” หรือ ไม่รู้ว่าสิ่งที่ตนฆ่าเป็น “มนุษย์” แล้ว ข้อพิจารณา “ส่วนรู้” ของบุคคลนั้นก็ย่อมไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของฐานความผิดทั้งหมดหรือบางส่วน อันเป็นการ “ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด” จึงไม่อาจถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลในความตายของผู้อื่นได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสาม¹⁷ กรณีดังกล่าวจึงต้องถือว่าผู้กระทำขาดเจตนา¹⁸ และส่งผลให้ผู้กระทำไม่มีความรับผิดชอบในทางอาญาเนื่องจากขาดองค์ประกอบภายในอย่างใดก็ตาม หากปรากฏว่าการสำคัญที่ส่งผลให้ผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงตามมาตรา 59 วรรคสามนี้

⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2560), น.343.

⁹ หยุต แสงอุทัย, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 4, น.72.

¹⁰ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), น.137.

¹¹ แสง บัญเฉลิมวิภาส, หลักกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2551), น.52.

¹² คณิต ณ นคร, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 8, น.222.

¹³ จิตติ ดิงศรีทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2555), น.220.

¹⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 5, น.194.

¹⁵ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 21 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2563), น.84.

¹⁶ หยุต แสงอุทัย, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 10, น.132.

¹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสาม บัญญัติว่า ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้.

¹⁸ คณิต ณ นคร, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 8, น.231-232.

เกิดขึ้นเพราะความประมาท ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบในฐานะประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติความผิดฐานประมาทเช่นนั้นไว้ ตามมาตรา 62 วรรคสอง¹⁹

สำหรับข้อพิจารณา “ส่วนต้องการ” คือ ความสมัครใจที่จะฝ่าฝืนกฎหมาย²⁰ ซึ่งแยกเป็น “ประสงค์ต่อผล (dolus directus)” คือความปรารถนาให้ความผิดอาญาเกิดขึ้นตามความมุ่งหมาย²¹ และ “เล็งเห็นผล (dolus eventualis)” คือผู้กระทำไม่ปรารถนาให้เกิดผลในการกระทำนั้นเป็นความผิดขึ้น แต่เล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้²² กล่าวคือ ผู้กระทำได้แลเห็นผลล่วงหน้าแล้ว และกระทำไปโดยไม่ใส่ใจต่อผลที่เกิดขึ้น²³

3.1.2 ความหมายของการกระทำโดยประมาท

เมื่อได้ทำการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในแล้วว่าผู้กระทำนั้นขาดเจตนาในการกระทำ ความผิดไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุที่ผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด หรือรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิด แต่ไม่ประสงค์และเล็งเห็นผลในการกระทำของตน²⁴ การพิจารณาองค์ประกอบภายในลำดับต่อไปจึงมาทำการวินิจฉัยในส่วนของข้อยกเว้น ว่าผู้กระทำที่ขาดเจตนาอันนี้มีความประมาทหรือไม่ โดยพิจารณาจากความระมัดระวังของผู้กระทำตาม “วิสัย” คือ สภาพภายในตัวผู้กระทำ ซึ่งต้องแยกออกเป็นวิสัยคนธรรมดาซึ่งพิจารณาตามอายุ เพศ การอบรม ความเจนจัดแห่งชีวิต และอื่น ๆ และวิสัยของผู้มีวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญการกระทำบางอย่างเฉพาะเรื่องมากกว่าบุคคลทั่วไป และ “พฤติการณ์” คือ เหตุภายนอกตัวผู้กระทำ เช่น สภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะกระทำ²⁵ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบภายในสำหรับการกระทำโดยประมาทนั้นจะต้องมีการสมมติบุคคลที่มีวิสัยและพฤติการณ์เช่นเดียวกับผู้กระทำขึ้นมาว่า หากบุคคลดังกล่าวอยู่ในวิสัยและพฤติการณ์เช่นเดียวกับผู้กระทำแล้ว จะสามารถใช้ความระมัดระวังในระดับวิญญูชนโดยทั่วไปได้หรือไม่²⁶ ถ้าหากใช้ระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์เช่นนั้นแล้วก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาท ผู้กระทำก็ไม่มี ความรับผิดชอบในทางอาญา²⁷

¹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 วรรคสอง บัญญัติว่า ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความในวรรคสามแห่งมาตรา 59 หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงตามความในวรรคแรก ได้เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดชอบฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า การกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท.

²⁰ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), น.123.

²¹ แสง บัญเฉลิมวิภาส, “ปัญหาเจตนาในกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.24.

²² จิตติ ดิงศภัทย์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 13, น.203.

²³ หยุต แสงอุทัย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.68.

²⁴ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น.347.

²⁵ หยุต แสงอุทัย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.72-73.

²⁶ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 5, น.349.

²⁷ เว้นแต่ จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเป็นข้อยกเว้นพิเศษ ให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบแม้ไม่มีเจตนาและไม่ประมาท ซึ่งเรียกว่า “ความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (strict liability)”

3.2 ความเห็นทางกฎหมายของผู้เขียน

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะได้ทำการอภิปรายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 โดยการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในของจำเลยในคดีตามหลักกฎหมายอาญา และวิเคราะห์เปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกาในอดีตที่ได้เคยมีการวินิจฉัยข้อกฎหมายในข้อเท็จจริงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

3.2.1 แนวทางการวินิจฉัยองค์ประกอบภายใน

ในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของบุคคลนั้น ศาลจะต้องพิจารณาจากโครงสร้างความรับผิดทางอาญาไปเป็นลำดับ โดยในโครงสร้างความรับผิดทางอาญาส่วนแรกที่จะวินิจฉัยว่า “การกระทำของจำเลยนั้นครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่” นั้น นอกจากจะได้มีการพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยก่อให้เกิดผลความเสียหายได้ครบองค์ประกอบภายนอกที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดแล้ว ยังต้องมีการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในของผู้กระทำโดยละเอียดถี่ถ้วนอีกด้วยว่า การกระทำความผิดดังกล่าวนั้น ผู้กระทำมีองค์ประกอบภายในประเภทเจตนา หรือประมาท

จากข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาศาลฎีกานั้น การที่นาย ว. จำเลย ใช้ปืนชี้ไปหาผู้ตายในระยะใกล้เพื่อทำการข่มขู่ จนสุดท้ายเกิดการยิงกันจนปืนลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ความตายนั้น เป็นการที่นาย ว. ได้มีการกระทำในทางกฎหมายคือการเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้อำนาจจิตใจบังคับในขณะที่ตนถือปืนชี้ไปหาผู้ตาย ซึ่งผลแห่งความตายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ตายนั้นก็เป็ผลโดยตรงจากการถือปืนของนาย ว. เพราะถ้าหากนาย ว. ไม่ถือปืนเช่นนั้นแล้ว ความตายของผู้ตายก็คงจะไม่เกิดขึ้น ผลความตายของผู้ตายที่เกิดขึ้นจึงมีความสัมพันธ์กับการกระทำในตอนต้นของนาย ว. และครบองค์ประกอบภายนอกของฐานความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในกรณีที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

อย่างไรก็ดี ฐานความผิดสำหรับการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญานั้นก็ได้มีจำแนกระดับความร้ายแรงที่แตกต่างกันโดยยึดโยงอยู่กับองค์ประกอบภายในของผู้กระทำ กล่าวคือ หากการทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้น ผู้กระทำได้กระทำไปโดยเจตนา ก็จะมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ตามมาตรา 288 ซึ่งส่งผลทางกฎหมายให้จำเลยจะต้องระวางโทษร้ายแรง คือ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี²⁸ แต่ถ้าหากผู้กระทำได้กระทำโดยประมาท ก็จะมีผลฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 291 ผู้กระทำจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท²⁹ และอาจได้รับการลดโทษได้ตามดุลพินิจของศาล ตามมาตรา 56 หากศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี³⁰

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 บัญญัติว่า ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี.

²⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท.

³⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลดโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

ด้วยเหตุนี้ กรณีดังกล่าวจึงเกิดประเด็นปัญหาในการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในของนาย ว. จำเลย ว่าการทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตายที่เกิดขึ้นนั้น นาย ว. ได้กระทำโดยมีองค์ประกอบภายในประเภทเจตนา หรือ โดยประมาท

ทั้งนี้ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาได้กำหนดให้พิจารณาความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลจากเจตนาของผู้กระทำเป็นหลักและความประมาทของผู้กระทำเป็นข้อยกเว้น การวินิจฉัยความรับผิดชอบทางอาญาของจำเลยจึงต้องพิจารณาเสียก่อนว่า จำเลยได้มีเจตนาในทางอาญาตามความหมายของกฎหมาย หรือไม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของเจตนาในทางอาญา “ส่วนรู้” และ “ส่วนต้องการ” ให้ครบถ้วนทั้งสองประการ ซึ่งจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาจะเห็นได้ว่า นาย ว. อาวุธใช้ปืนชี้ไปหาผู้ตายในระยะใกล้เพื่อข่มขู่ นาย ว. จึงรู้ข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าการกระทำของตนนั้นจะเป็นการทำให้ผู้ตายนั่นเกิดความรู้สึกเกรงกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายของตนเองจากการนำอาวุธร้ายแรงมาใช้ในการสนับสนุนและเพิ่มระดับความน่าเกรงขามของตนให้มากขึ้นมากกว่าปกติธรรมดาเพื่อให้ผู้ตายต้องล่าถอยไปโดยง่ายเท่านั้น นาย ว. จึงรับรู้ข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าการกระทำของตนเองเป็นการ “ข่มขู่” แต่เพียงเท่านั้น ไม่ได้รับรู้ข้อเท็จจริงไปถึงว่าการถือปืนในลักษณะดังกล่าวของตน ณ ช่วงเวลานั้นจะเป็นการควบคุมบังคับนิ้วมือของตนไปเหนี่ยวไกปืนให้กระสุนออกจากถังเพลิงที่ส่งผลให้เกิดการประทุประหารชีวิตมนุษย์ อันเป็นการ “ฆ่า” ผู้อื่น กรณีดังกล่าวจึงเป็นการที่ นาย ว. ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานฆ่าผู้อื่น อันเป็นการขาดองค์ประกอบเจตนา “ส่วนรู้” ของผู้กระทำเสียตั้งแต่แรก ดังนั้น แม้ในทางความเป็นจริงนาย ว. ย่อมเล็งเห็นได้ว่าอาวุธปืนของกลางอาจลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ชีวิตได้ก็ตาม แต่ในทางกฎหมายนั้นก็ไม่อาจถือได้ว่านาย ว. ประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลในความตายของผู้ตายจากการกระทำของตน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสาม นาย ว. จึงขาดเจตนาฆ่าผู้ตาย และไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288

จากการวินิจฉัยของผู้เขียนข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในว่าผู้กระทำนั้นมีเจตนาฆ่าหรือไม่นั้น หาได้เพียงแต่พิจารณา “ส่วนต้องการ” ของผู้กระทำว่าประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลในความตายของผู้อื่นหรือไม่ หากแต่จะต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบของเจตนาในทางอาญาให้ครบถ้วนทั้งข้อพิจารณา “ส่วนรู้” และ “ส่วนต้องการ” หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปแล้ว ผู้กระทำก็ย่อมไม่มีเจตนาในทางอาญา ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงไม่เห็นพ้องด้วยกับคำวินิจฉัยที่

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้ขึ้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้ขึ้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้ขึ้นด้วยหรือไม่ก็ได้.

ปรากฏในคำพิพากษาฎีกากรณีปัญหา เนื่องจากเห็นว่าศาลฎีกาไม่ได้มีการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในของผู้กระทำอย่างครบถ้วน คือ พิจารณาเจตนาเพียงแต่องค์ประกอบ “ส่วนต้องการ” ของผู้กระทำว่านาย ว. เล็งเห็นได้ว่าอาวุธปืนของกลางอาจลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ชีวิตได้ แล้วจึงด่วนสรุปทันทีว่า นาย ว. มีเจตนาฆ่าผู้ตาย โดยละเลยการวินิจฉัยองค์ประกอบ “ส่วนรู้” ให้ครบถ้วน การวินิจฉัยองค์ประกอบภายในของศาลฎีกาจึงคลาดเคลื่อนไปอย่างมีนัยสำคัญและไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้จำเลยต้องรับโทษในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นที่มีความร้ายแรงทั้ง ๆ ที่ตนไม่ได้มีเจตนาฆ่าในทางอาญาโดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยกับแนวทางการวินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แม้ผลทางกฎหมายจากการวินิจฉัยของผู้เขียนจะส่งผลทางกฎหมายให้นาย ว. ผู้เป็นจำเลยในคดีไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเพราะขาดเจตนาฆ่าในทางอาญาก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่านาย ว. จะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบทางอาญาสำหรับความผิดต่อชีวิตไปโดยสิ้นเชิงแต่อย่างใด เพราะความไม่รู้ข้อเท็จจริงของนาย ว. ว่าการกระทำของตนเองจะเป็นการเหนียวไกปืนทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้นเกิดขึ้นจากการที่นาย ว. ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิสัยของผู้ใหญ่บ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้อาวุธปืนเพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยสงบเรียบร้อยของราษฎร และตามพฤติการณ์ที่ไม่ปรากฏว่าผู้ตายได้ต่อต้านขัดขืนนาย ว. โดยใช้อาวุธที่มีความรุนแรงถึงขนาดที่นาย ว. มีความจำเป็นจะต้องนำอาวุธปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรงสามารถทำอันตรายถึงแก่ชีวิตได้งายมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อข่มขู่ผู้ตาย หากแต่อาจสามารถใช้เครื่องมืออื่นที่ทางราชการได้มอบไว้เพื่อหยุดยั้งพฤติกรรมอันไม่พึงปรารถนาของผู้ตาย ดังนั้น ความไม่รู้ข้อเท็จจริงของนาย ว. จึงเกิดขึ้นด้วยความประมาทอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งถึงขั้นถึงปิ่นกันและปิ่นลั่นถูกผู้ตายเสียชีวิต นาย ว. จึงมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 ประกอบมาตรา 62 วรรคสอง³¹

ทั้งนี้ ข้อเท็จจริงในลักษณะที่จำเลยใช้ปืนขู่ผู้อื่นแล้วปิ่นลั่นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้น ไม่ได้เพียงปรากฏเป็นกรณีปัญหาให้ศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นครั้งแรก หากแต่ได้เคยมีการพิจารณาวินิจฉัยมาแล้วในอดีต โดยมีการให้เหตุผลประกอบการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในที่แตกต่างกันและก่อให้เกิดผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันตามไปด้วย ในลำดับต่อไปผู้เขียนจึงจะได้หยิบยกแนวทางการวินิจฉัยของศาลฎีกาในอดีตมาพิจารณาเพื่อประกอบการอภิปรายในลำดับต่อไป

3.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกาในอดีต

ศาลฎีกาได้เคยมีการวินิจฉัยข้อเท็จจริงกรณี “ใช้ปืนขู่ แล้วปิ่นลั่น ” เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยวินิจฉัยองค์ประกอบภายในที่แตกต่างกันออกไปทั้งกรณีที่ว่าวินิจฉัยว่าผู้กระทำมีเจตนาฆ่า และกรณีที่วินิจฉัยว่าผู้กระทำประมาท ดังนี้

³¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 62 วรรคสอง บัญญัติว่า ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความในวรรคสามแห่งมาตรา 59 หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงตามความในวรรคแรก ได้เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า การกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท

(1) กรณีที่วินิจฉัยว่าผู้กระทำมีเจตนาฆ่า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7669/2549 ได้วินิจฉัยว่า พฤติการณ์น่าเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กำด้ามปืนแล้วจ่อปากกระบอกปืนไปยังศีรษะของผู้ตายในระยะใกล้ แล้วผู้ตายใช้มือทั้งสองข้างจับปากกระบอกปืนปิดป้องในลักษณะปิดออกและเบือนหน้าหนี แต่ไม่พ้น เพราะปืนลั่นเสียก่อน คราบเขม่าดินปืนที่ออกมาจากลำกล้องปืนส่วนมากจึงติดอยู่กับมือทั้งสองข้างของผู้ตาย ส่วนที่จำเลยอ้างต่อไปว่า ถ้านิ้วมือของจำเลยอยู่ในโครงโกป็นขณะปืนลั่น มือของจำเลยต้องมีเขม่าดินปืน แต่มือของจำเลยไม่มีเขม่าดินปืนเลย จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นคนยิง เห็นว่า แม้ตามรายงานการตรวจพิสูจน์เขม่าดินปืนจะระบุว่าตรวจไม่พบธาตุสำคัญที่มาจากกระสุนปืนที่มีมือของจำเลยก็ตาม แต่ได้ความจากพันตำรวจตรี (ยศในขณะเบิกความ) วิรัตน์ มะแก้ว ซึ่งเป็นผู้ตรวจเขม่าดินปืนว่าตรวจสอบวัตถุพยานตามที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ส่งมาให้ โดยไม่ได้เดินทางไปที่เกิดเหตุซึ่งสอดคล้องกับรายงานการตรวจพิสูจน์ว่าตรวจจากสำลีพันปลายแทงพลาสติกที่เช็ดมือของจำเลย กรณีจึงไม่อาจยืนยันได้ว่าสิ่งที่พันตำรวจตรี วิรัตน์ตรวจนั้น เช็ดมาจากมือของจำเลยจริงหรือไม่ ยิ่งกว่านั้นยังได้ความจากพันตำรวจตรีวิรัตน์อีกว่า เหตุที่ไม่พบธาตุสำคัญที่มีมือของจำเลยมีเหตุผลหลายประการ เช่น อาจเกิดจากการทำความสะอาดหรือใช้วัตถุห่อหุ้ม ดังนั้น การไม่พบเขม่าดินปืนที่มีมือของจำเลยหาใช่ข้อบ่งชี้ว่า จำเลยไม่ได้ยิงผู้ตายดังที่จำเลยอ้างแต่อย่างใดไม่ การที่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจทราบที่อยู่แล้วว่า อาวุธปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรง สามารถทำอันตรายแก่ชีวิตได้โดยง่าย แต่ยังไม่นำอาวุธปืนดังกล่าวออกมาข่มขู่ผู้ตายโดยจ่อไปทางศีรษะของผู้ตาย จำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าอาวุธปืนอาจลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ชีวิตได้ แต่จำเลยยังคงกระทำความผิดกล่าว ผู้ตายจึงได้ปิดป้องให้พ้นตัว แต่ปืนลั่นเสียก่อนจึงถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย เป็นการกระทำโดยเจตนาฆ่าผู้ตายดังที่ศาลล่างทั้งสองวินิจฉัยมา หาใช่การกระทำโดยประมาทดังที่จำเลยฎีกาไม่³²

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏนั้น คู่ความในคดีได้มีการสืบพยานจนข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟังเป็นที่ยุติได้แต่เพียงว่าจำเลยเป็นผู้กำด้ามปืนแล้วจ่อปากกระบอกปืนไปยังศีรษะของผู้ตายในระยะใกล้เพียงเท่านั้น ศาลจึงยังมิได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยุติอย่างแน่ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยตามควรถึงขนาดทราบว่าจำเลยเป็นผู้เหนี่ยวไกปืนหรือไม่ กรณีดังกล่าวจึงต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย (*in dubio pro reo*)³³ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง³⁴ โดยวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายจากข้อเท็จจริงเท่าที่สามารถนำสืบเป็นที่ยุติสิ้นข้อสงสัย ที่รับฟังได้แต่เพียงว่าจำเลยกระทำการจ้องปืนขู่ผู้ตาย ซึ่งต่อมาศาลก็ได้มีการวินิจฉัยองค์ประกอบภายในจากข้อเท็จจริงดังกล่าวอย่างรวบรัดโดยละเอียด

³² บริการสำนักงานศาลยุติธรรม, คำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2549 เล่มที่ 7-8, (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550), น.222.

³³ อุดม รัฐอมฤต, “ผลของหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of the innocence),” ใน ผลึกความคิดชีวิตเอกบุณย์ จัดพิมพ์ในโอกาสครบรอบ 60 ปี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกบุณย์ วงศ์สวัสดิ์กุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2563), น.620.

³⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคสอง บัญญัติว่า เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

การวินิจฉัย “ส่วนรู้” ของผู้กระทำไปเลยว่าผู้กระทำนั้นทราบข้อเท็จจริงหรือไม่ว่าในขณะที่ตนทำการจ้องปืนไปยังผู้เสียหายนั้น ตนได้กำลังทำการควบคุมนิ้วมือเหนียวไกปืนให้กระสุนพุ่งไปยังผู้ตายอันเป็นการ “ฆ่า” ผู้อื่น แต่ข้ามไปวินิจฉัยแต่ “ส่วนต้องการ” ของผู้กระทำเพียงประการเดียวเลยว่าผู้กระทำเล็งเห็นผลในการกระทำของตนแล้วจึงสรุปโดยทันทีว่าจำเลยมีเจตนาฆ่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการวินิจฉัยเจตนาของผู้กระทำแต่อย่างใด เพราะตลอดระยะเวลาที่จำเลยจ้องปืนไปที่ผู้เสียหายนั้น จำเลยทราบข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าการกระทำของตนเป็นการ “ชู้” ผู้ตายแต่เพียงเท่านั้น จึงสามารถประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลได้เพียงว่าผู้ตายนั้นจะเกิดผลแห่งความกลัวขึ้น แต่ไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงไปถึงว่าการกระทำของตนเป็นการ “ฆ่า” จึงไม่สามารถถือว่าประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลในความตายของผู้ตายได้ จำเลยจึงรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานทำให้ผู้อื่นตกใจกลัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392³⁵ เพียงเท่านั้น แต่ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงไม่เห็นพ้องด้วยกับแนวทางการวินิจฉัยของคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวซึ่งวินิจฉัยไปในทำนองเดียวกันกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563

(2) กรณีที่วินิจฉัยว่าผู้กระทำประมาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2483/2528 วินิจฉัยว่า จำเลยใช้อาวุธปืนชู้ผู้ตายมิให้เอาถ่านมาป้อนหน้าจำเลย โดยจำเลยไม่รู้ว่ามีกระสุนปืนบรรจุอยู่หรือไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตาย จำเลยไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นแต่การที่จำเลยใช้อาวุธปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงออกมาชู้ผู้ตายโดยจำเลยไม่ดูเสียให้ดีกว่านั้นว่า อาวุธปืนดังกล่าวมีกระสุนปืนบรรจุอยู่หรือไม่เป็นเหตุให้ กระสุนปืนลั่นไปถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย³⁶

จากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในคดีนี้ศาลได้มีการวินิจฉัยว่าจำเลยไม่รู้ว่ามีกระสุนปืนที่ตนใช้ชู้ผู้ตายนั้นได้บรรจุกระสุนอยู่ จำเลยจึงไม่มีเจตนาฆ่าผู้ตาย ซึ่งเป็นการวินิจฉัยเจตนา “ส่วนรู้” ของผู้กระทำนั่นเอง โดยหากพิจารณาเพียงผิวเผินแล้วอาจจะเข้าใจไปว่าศาลยึดถือการทราบข้อเท็จจริงของจำเลยถึงการมีอยู่ของลูกกระสุนปืนเป็นจุดตัดของการรู้หรือไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ซึ่งหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ หากแต่แท้ที่จริงแล้วการวินิจฉัยเจตนา “ส่วนรู้” ของจำเลยในที่นี้สามารถอธิบายได้ว่า การที่จำเลยไม่ทราบข้อเท็จจริงว่ามีกระสุนอยู่ในปืนที่ตนใช้ ก็คือการที่จำเลยไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าการกระทำของตนจะเป็นการทำให้กระสุนสามารถออกมาจากรังเพลิงได้นั่นเอง จำเลยจึงทราบข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าตนกำลังทำการ “ชู้” ผู้ตายโดยการจ้องปืนแต่เพียงเท่านั้น ไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงว่าตนกำลังทำการ “ฆ่า” ผู้ตายอยู่ และไม่อาจถือได้ว่าจำเลยประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลในความตายของผู้ตาย จำเลยจึงไม่มีเจตนาฆ่า แต่ทั้งนี้เมื่อการไม่รู้ว่าการกระทำของตนเองจะเป็นการฆ่าผู้อื่นที่เกิดขึ้นจากการไม่ดูให้ดีกว่านั้นว่าอาวุธปืนดังกล่าวมีกระสุนปืนบรรจุอยู่หรือไม่ จำเลยจึงไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในระดับของวิญญูชนตามวิสัยของคนที่ใช้ปืนและพฤติการณ์ปกติที่ไม่มีสิ่งใดมากระทบกระเทือนระดับความระมัดระวังของจำเลยให้ลดน้อยถอยลง

³⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392 บัญญัติว่า ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจ โดยการชู้เชิญ ต่อระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2483/2528 (เนติ.), น.1021-1023.

จำเลยจึงมีการกระทำโดยประมาทและเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายดังที่ศาลได้วินิจฉัยในตอนสุดท้าย

ทั้งนี้ แม้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 ที่เป็นกรณีปัญหาของผู้เขียนจะไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยรู้ว่ามีกระสุนบรรจุอยู่ในปืนหรือไม่ ดังเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2483/2528 ก็ตาม แต่หลักในการวินิจฉัยก็ยังคงมีแก่นแท้เป็นอย่างเดียวกัน คือ จำเลยรู้ข้อเท็จจริงแต่เพียงว่าการกระทำของตนเป็นการ “ชู้” แต่ไม่รู้ข้อเท็จจริงว่าการกระทำของตนเป็นการ “ฆ่า” จึงไม่อาจถือว่าจำเลยประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลในความตาย อันเป็นเจตนาฆ่าผู้อื่นได้ แนวทางการวินิจฉัยของผู้เขียนตามกรณีปัญหาจึงไม่ได้มีการวินิจฉัยจากข้อเท็จจริงในคดีที่มีความแตกต่างกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2483/2528 ในสาระสำคัญแต่อย่างใด เพราะเป็นการวินิจฉัยโดยพิจารณาความสมบูรณ์ของเจตนาในทางอาญาจากองค์ประกอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นพ้องด้วยกับคำพิพากษาดังกล่าว ที่จะต้องพิจารณาองค์ประกอบของเจตนา “ส่วนรู้” ด้วยเสมอ จึงจะทราบว่าแท้ที่จริงแล้วจำเลยมีเจตนาฆ่าหรือไม่ เพราะมิฉะนั้นหากการวินิจฉัยได้ละเลยความสมบูรณ์ของเจตนาในทางอาญาไปแล้ว ก็ย่อมเกิดความคลาดเคลื่อนในการพิจารณาความรับผิดชอบในทางอาญาของบุคคล ซึ่งส่งผลให้จำเลยอาจต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรการทางกฎหมายที่ไม่ได้สัดส่วนกับระดับความน่าตำหนิอันเกิดจากการกระทำของตน และไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายทางอาญาของรัฐในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมแต่อย่างใด

4. บทส่งท้าย

การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของบุคคลในส่วนองค์ประกอบภายในของผู้กระทำนั้น ผู้ปรับใช้กฎหมายจะต้องพิจารณาองค์ประกอบของเจตนาให้ครบถ้วนทั้งสองประการ คือ “ส่วนรู้” และ “ส่วนต้องการ” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคสองประกอบวรรคสาม ซึ่งสำหรับการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญากรณีทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้น ผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงว่า ณ เวลานั้นตนกำลังกระทำการฆ่ามนุษย์ผู้อื่นอยู่ และประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลในความตายของผู้อื่นนั้น หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปแล้วย่อมไม่ครบองค์ประกอบของกฎหมายและไม่อาจถือได้ว่าผู้กระทำมีเจตนาฆ่าอันจะเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 การวินิจฉัยเจตนาของผู้กระทำเพียงผิวเผิน โดยละเลยไม่พิจารณาองค์ประกอบของเจตนาในทางอาญาตามกฎหมายให้ครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วสรุปว่าจำเลยมีเจตนาฆ่า ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 724/2563 และ 7669/2549 จึงมีความคลาดเคลื่อนอย่างมีนัยสำคัญ และสมควรได้รับการทบทวนถึงความถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้มาตรการทางอาญาที่จะต้องบังคับตามคำพิพากษานำไปใช้กับปัจเจกชนผู้กระทำความผิดได้เหมาะสมอย่างแท้จริง